

Els arxius sindicals: una pluralitat de models

JOSÉ FERNANDO MOTA MUÑOZ

Arxiu Històric de CCOO de Catalunya (Fundació Cipriano García)

El món de l'arxivística ha fet poca atenció als arxius sindicals¹. No hi ha gaire bibliografia² sobre el tema, la seva casuística no acostuma a ser present en els congressos arxivístics, i moltes vegades ni els mateixos sindicats no els valoren. És significatiu d'aquest oblit a casa nostra, que en el repàs al món arxivístic català que es va fer l'any 1995, ni tan sols es van esmentar els arxius sindicals.³ Darrerament, però, l'interès ha augmentat, i en donen fe els seminaris i congressos promoguts sobre el tema.⁴

A l'hora de parlar sobre els arxius sindicals s'ha tendit a agrupar-los amb arxius de característiques semblants pel que fa a la documentació que contenen. Així, doncs, se'ls ha tractat sovint dins els arxius del món del treball o com a arxius del moviment obrer, i no tant pel que són: arxius sindicals.

A continuació veurem les diferents categories d'aquest tipus d'arxius i repasarem el seu estat actual en els àmbits internacional, espanyol i català.⁵

Els arxius del món del treball

Com ja hem dit, generalment els arxius sindicals són tractats dins del conjunt que formen els anomenats *arxius del món del treball* —seguint la denominació francesa⁶—, als quals el món anglosaxó fa temps que es refereix com a *labour archives*.

Entenem per *arxius del món del treball* els documents generats pels agents socials de la producció i l'intercanvi, i els serveis que intervenen de manera organitzada, individualment o col·lectivament, en l'entorn de l'empresa privada o pública. Són, doncs, els documents d'institucions públiques, d'empreses públiques i privades, de cooperatives, de sindicats, d'associacions professionals, de mutualitats i fraternitats, i de despatxos d'advocats laboralistes.⁷

Aquesta denominació és la que segueix també el Consell Internacional d'Arxius (ICA), que agrupa, des del 1990, els professionals d'aquesta mena d'arxius en la Section for Business and Labour Archives. Malgrat el títol, la seva activitat se centra sobretot en el món dels arxius d'empresa.⁸ Entre els seus objectius per al període 2004-2008 figurava l'establiment d'una secció separada d'arxius del món del treball, la Labour Archives Section. Actualment la creació d'aquest nou grup encara no s'ha concretat.

A Catalunya, seguint el model francès, el 1999 es va crear el grup Arxius del Món del Treball a Catalunya (AMTC).⁹ Com s'explica en un article recent: «[la AMTC] compiló entre 2001 y 2003 datos sobre 100 archivos de las más diversas tipologías. El resultado del estudio nos dice que estos archivos contienen unos 900 fondos vinculados al mundo del trabajo, incluyendo los fondos sindicales referidos al mundo industrial pero también al agrario».¹⁰ Malauradament, l'AMTC, davant la manca de recursos econòmics, va acabar desapareixent el 2003.

El grup de l'AMTC va ser una experiència innovadora a Espanya. Només a Astúries va sorgir una iniciativa semblant, a partir del 1999, entorn del patrimoni documental industrial i els arxius històrics d'empresa.¹¹

Recentment, a Andalusia es van organitzar les Jornades d'Arxius del Treball.¹² En aquesta comunitat autònoma és on més s'ha avançat, tant en el camp legal, com en la coordinació entre arxius del món del treball o en la preservació d'arxius en perill de desaparició. I és precisament en aquesta comunitat autònoma on s'ha aconseguit que per primer cop s'introduís en un conveni col·lectiu, concretament en el siderometal·lúrgic, una clàusula que compromet les parts a promoure la salvaguarda del patrimoni industrial com a part de la cultura andalusina.

També a Catalunya s'ha posat en marxa, per part de les conselleries d'Economia i Cultura de la Generalitat, la Iniciativa per al foment dels arxius empresarials històrics, amb l'objectiu de sensibilitzar l'empresariat sobre la importància que tenen aquests arxius.

Però el centre emblemàtic dels arxius del món del treball és el Centre des Archives du Monde du Travail de Roubaix, a França,¹³ un projecte iniciat el 1983, enmig del procés de nacionalitzacions industrials impulsades pel primer govern Mitterrand. Des del 2006 rep el nom d'Archives Nationales du Monde du Travail (ANMT). La missió dels ANMT és conservar els arxius derivats de les activitats econòmiques i socials que són d'interès històric i agrupar en una mateixa institució els arxius produïts per tots els actors del món del treball. Els ANMT són un centre públic que depèn orgànicament de la Direction des Archives de France, fet que els diferencia d'altres arxius amb fons sindicals. Una de les crítiques que han rebut és que es tracta d'un arxiu històric tancat, ja que la major part dels arxius custodiats, malgrat que l'entitat productora continuï funcionant, no fan transferències documentals a l'ANMT.

En l'ANMT es conserven pocs arxius sindicals, només part dels de la Confédération Française des Travailleurs Chrétiens i de la Confédération Française Démocratique du Travail (CFDT) i algunes organitzacions menors.

Els arxius del moviment obrer

Els arxius sindicals —sobretot en el món continental i iberoamericà— també han estat englobats dins dels arxius del moviment obrer, una categoria que agrupa els arxius de totes les organitzacions obreres, sindicats, partits, cooperatives o mútues. Malgrat que es parli d'arxius, en realitat s'acostumen a barrejar diferents tipus d'unitats d'informació.

Moltes vegades els arxius del moviment obrer «no son propiamente archivos, sino colecciones de documentos reunidos con fines memoriales o de investigación».¹⁴ Tot i això, com diu el director de la Fundació Pablo Iglesias, aquesta discussió sobre arxius o col·leccions és «un poco bizantina ya que sea cual sea la denominación que les damos, existen y funcionan como archivos, con unos problemas concretos a los cuales debemos dar solución independientemente de cuál sea nuestro criterio sobre estos centros».¹⁵

En el marc internacional trobem, des del 1970, una associació que agrupa aquests ens, la International Association of Labour History Institutions (IALHI), que reuneix més d'un centenar d'arxius, biblioteques, centres de documentació

i museus especialitzats en la història i la teoria del moviment obrer de vint-i-sis països d'arreu del món.

En l'àmbit iberoamericà, el 1991 es va crear l'efímera Asociación Iberoamericana para la Recuperación y Protección de los Archivos de los Trabajadores y sus Organizaciones (AIRPATO). Impulsada per la Fundació Pablo Iglesias, va celebrar una primera reunió el 1992 a Buenos Aires,¹⁶ però des de llavors no ha enregistrat cap altra activitat.

Potser el centre més representatiu d'aquest tipus d'arxius del món obrer és l'Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) d'Amsterdam, fundat el 1935. L'IISG se centra a recuperar —moltes vegades per adquisició— i conservar els arxius i els fons dels moviments socials internacionals, i alhora impulsa els estudis d'història social. Des del 1990 també emmagatzema informació capturada a Internet. Ens trobem davant d'un model ideal d'institut d'història social, amb un bon pressupost, una plantilla àmplia i una llarga història. Gràcies al seu esforç s'han salvat molts arxius de la història social i ha resultat molt interessant el treball cooperatiu entre arxiviers, documentalistes i historiadors dins la mateixa entitat. Tenen una web molt potent, amb índex, catàlegs, cercadors..., cosa que ha permès que actualment només un de cada tres-cents usuaris sigui presencial. Cal recordar que l'IISG custodia bona part de l'arxiu històric de la Confederació Nacional del Treball (CNT), dipositat després de la Guerra Civil en aquest institut.

Els arxius sindicals

Entenem per *arxiu sindical* un organisme o institució lligat a un sindicat, des d'on es duen a terme funcions específicament d'organització, tutela, gestió, descripció, conservació i difusió de documents i fons documentals produïts per la mateixa organització sindical o per les seves federacions, seccions o militants, a més dels organismes de representació dels treballadors en què el sindicat és present.

Els arxius sindicals són arxius privats amb característiques diferents que en dificulten l'organització. Hem de tenir en compte que la major part de sindicats confederals tenen una estructura semblant, en les empreses estan dividits en seccions sindicals; geogràficament, en federacions territorials regionals i locals, i en federacions per branques professionals que, al seu torn, reproduïxen la divisió territorial. A més, tenen secretaries sectorials de joves, dones, pensionistes, etc. Aquestes estructures generen una sèrie d'òrgans productors similars:

òrgans sobirans (congressos, conferències), òrgans de representació i direcció (secretaria general, comissió executiva, consell nacional), que reben denominacions diferents segons els sindicats però que generen una tipologia documental molt similar, la qual cosa pot facilitar la creació d'un quadre de classificació funcional. Per tant, podem identificar diferents sèries documentals: les que són resultat de la representativitat dels sindicats en el marc de l'empresa o del ram professional (convenis col·lectius, comitès d'empresa), la sèrie produïda per les accions reivindicatives (crides, plataformes, dossiers jurídics) i la documentació de comunicació i propaganda (circulars, comunicats de premsa, cartells), amb una presència creixent als arxius de la documentació iconogràfica i audiovisual.

Un problema comú a quasi tots és que aquests arxius s'han considerat «como algo únicamente cultural e histórico, en lugar de verlos como lo que son en primera instancia: un instrumento formidable para la gestión de la organización que los produce».¹⁷ Són molt pocs els arxius sindicals al món que apliquen un sistema de gestió integral de la documentació. Un altre repte a què han hagut de fer front els arxius sindicals, sobretot els iberoamericans, són els espolis patits durant els períodes repressius. Un problema que, com veurem, ha estat també molt greu a Espanya.

Vegem ara alguns models d'arxius sindicals.

L'aplicació del *record-management*: l'American Federation of Labor-Congress of Industrial Organizations (AFL-CIO)¹⁸

Als Estats Units, la preocupació per la preservació dels arxius del món del treball, i en especial els sindicals, es va posar de manifest el 1958, en una conferència organitzada per The Tamiment Institute. Fruit d'aquesta reunió va néixer, l'any següent, el Committee for the Preservation of Labor Archives, que reunia arxivers, bibliotecaris i historiadors. Aquest comitè va fer un inventari dels materials recollits per diferents universitats i va entrar en contacte amb l'AFL-CIO, que en la seva convenció anual va aprovar una resolució en què recomanava als sindicats afiliats cooperar amb instituts històrics i biblioteques públiques i universitàries, a fi de preservar i conservar la documentació inactiva dels sindicats. Tanmateix, fins al 1980 no es va plantejar la creació d'un arxiu propi, el George Meany Memorial Archives. El 1987 els arxius es van traslladar al George Meany Center for Labor Studies, avui el National Labor College, una universitat especialitzada en la formació de sindicalistes i gestionada per la mateixa AFL-CIO. Així doncs, trobem un arxiu lligat a una universitat —com passa amb molts ar-

xius privats dels Estats Units—, però amb la peculiaritat que és una universitat de l'entitat mare, el sindicat.

A més, destaca perquè és un dels pocs arxius sindicals en què es practica un sistema de gestió integral i es posen en marxa els principis del *record-management*, molt presents en la cultura arxivística americana. Cal tenir en compte, però, que els documents conservats són només els generats des de l'executiva del sindicat, que té menys competències que les direccions confederals dels sindicats europeus. De fet, el George Meany Memorial Archives no recull documents dels sindicats afiliats a escala nacional o local, una altra diferència respecte als arxius sindicals europeus.

Val a dir, per finalitzar, que té una web que permet fer cerques al fons, fins al nivell de sèrie. La descripció arxivística es fa seguint una ISAD(G) simplificada.

Un cas semblant al nord-americà és el dels sindicats britànics, els Trade Union Congress (TUC). La majoria dels fons de la unió i d'algunes de les seves federacions estan dipositats en la TUC Library, creada el 1922 amb la integració de les col·leccions del TUC Parliamentary Committee, el Labour Party Information Bureau i la Womens Trade Union League. El 1956 la part sindical es va separar de la política i el 1996 les col·leccions es van traslladar a una nova seu, la Holloway Road Library, dependent de la London Metropolitan University. Com en el cas americà, un fons custodiat per una universitat. Es pot accedir en línia als catàlegs dels fons sindicals descrits, també personals de destacats sindicalistes, seguint la normativa ISAD(G).

El model alemany: la Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)

La FES va ser fundada el 1925 amb l'objectiu de promoure la cohesió social, la cultura democràtica i la cooperació internacional. Per tant, és una fundació amb unes metes molt àmplies, entre les quals també figura convertir-se, amb l'aixopluc institucional del Partit Socialdemòcrata Alemany (SPD), al qual està lligada, en els arxius de la socialdemocràcia alemanya. Entre els fons conservats destaca l'arxiu del gran sindicat alemany, la Confederació de Sindicats Alemanys (DGB). Aquest sindicat va decidir l'any 1995 cedir uns 2.500 m lin de documentació històrica. També conserva fons de federacions internacionals de sindicats.¹⁹ El nivell de descripció és mínim i sense criteris normalitzats.

Es tracta d'un model d'arxiu molt centralitzat, a diferència dels arxius sindicals espanyols i italians, en els quals tenen molt més pes les estructures territorials dels mateixos sindicats. És un model molt particular d'Alemanya, on existeix

una vella cultura política socialdemòcrata, que engloba el partit i el sindicat, una tradició diferent de l'espanyola, la francesa o la italiana, amb més pluralitat política i sindical.

Als països escandinaus també se segueix aquest model d'agrupar en una mateixa fundació la documentació del sindicat i el partit socialdemòcrata, encara que en aquest cas es complementa amb fons d'altres partits i organismes obrers, i amb una biblioteca especialitzada —i museu, en el cas danès. De fet, esdevenen centres de documentació del moviment obrer del seu país.

La pluralitat d'arxius sindicals italians

A Itàlia, un dels països on més s'ha reflexionat sobre els arxius sindicals,²⁰ trobem diversos arxius, biblioteques especialitzades, centres documentals i fundacions amb fons sindicals. Hi ha els arxius de les diferents confederacions sindicals, que com en el cas espanyol «no hanno dialogato tra di loro, nascendo in maniera differente l'uno dall'altro e sviluppandosi e ordinandosi secondo criteri non omogenei».²¹ Però, a més, algunes federacions també tenen arxius propis, els de les estructures horitzontals (les *camera del lavoro*), a més dels que custodien diferents centres de documentació especialitzats en història del moviment obrer.

Ens fixarem en els arxius del sindicat més gran d'Itàlia, la Confederazione Generale Italiana del Lavoro (CGIL), i especialment en l'Archivio Storico della CGIL Nazionale. Aquest arxiu es va formar els anys immediatament posteriors al període feixista. L'arxiu va estar pràcticament abandonat fins que va ser cedit a la biblioteca de la CGIL, que va començar a reordenar-lo. El 1998 es va traslladar a una nova seu. En total són uns 800 m lin, amb documentació des del 1944 fins al final dels noranta.²² També conserven fons personals de militants, bàsicament de dirigents nacionals. Per fer la descripció arxivística han fet servir la ISAD(G) i a l'hora d'automatitzar els documents han utilitzat els estàndards de codificació EAD i EAC. La web permet navegar pels fons fins al nivell d'unitat documental, però només es pot accedir al títol, no al document, ja que el projecte de digitalització està previst per als propers anys. Cal destacar que l'arxiu sempre ha depès orgànicament de la secretaria general del sindicat, cosa que facilita la posada en marxa d'un sistema de gestió integral de la documentació.

Malgrat que ja hi hagués una coordinació mínima i un instrument de descripció comú,²³ no va ser fins a l'any 2009, arran d'un seminari celebrat a Roma,²⁴ que es va posar en marxa el *sistema nazionale degli archivi storici e biblioteche*

della CGIL. Es tracta d'una xarxa que agrupa una cinquantena d'arxius històrics i centres de documentació lligats a la CGIL, tant als seus organismes territorials, com a les seves federacions. Els seus objectius són coordinar les activitats dels arxius, publicar una guia de fons conjunta, crear llistes de registres d'autoritats, normalitzar la descripció segons els criteris internacionals i col·locar els arxius sindicals dins del sistema d'arxius italians. La xarxa italiana, a diferència de la Xarxa d'Arxius Històrics de CCOO d'Espanya (RAHCO), que, com veurem després, està formada només per arxius històrics, està oberta a altres tipologies d'unitats d'informació, com biblioteques i centres de documentació.

Altres arxius sindicals

A França els arxius de la CGT estan custodiats als *instituts d'histoire sociale*, que el sindicat va impulsar per tot França a partir del 1982. Actualment n'hi ha més de quaranta, repartits pels diferents departaments. Els instituts estan encarregats dels arxius sindicals, entesos com a font per a la història social, amb una visió culturalista del seu paper. El web ofereix inventaris dels seus fons.

La CFDT, segon sindicat francès en importància, té confiada la gestió dels seus arxius a dos serveis que depenen directament del sindicat, el Service des Archives Confédérales, que s'encarrega de la documentació confederal, i el Service des Archives des Fédérations, que té com a missió custodiar i organitzar la documentació procedent de les federacions. La CFDT va iniciar una reorganització dels arxius amb l'objectiu d'implantar un sistema de gestió integral de la documentació.

A Portugal, un país que també va viure la major part del segle xx amb una dictadura repressora del moviment obrer, el principal sindicat, la Confederação Geral dos Trabalhadores Portugueses – Intersindical Nacional conserva els seus fons al Centro de Arquivo e Documentação (CAD).²⁵ No va ser fins al congrés del sindicat del 2004, que va començar a preocupar-se del seu patrimoni documental. El 2009 va posar en marxa un projecte de preservació, organització, descripció i digitalització de material documental, seguint la normativa internacional ISAD(G), ISAAR(CPF) i ISDIAH, i va crear un arxiu oral amb entrevistes a dirigents històrics. Entre els seus objectius està també intentar crear un sistema de gestió documental dins del sindicat. Es tracta d'un arxiu jove que combina els aspectes culturals amb els informacionals i, de fet, té una doble dependència del Secretariado do Conselho Nacional i de l'àrea de cultura del sindicat.

A l'Amèrica Llatina, potser el país on més s'ha avançat és al Brasil, on el Centro de Documentação e Memória Sindical da CUT Maria Ednalva Bezerra de Lima, lligat al sindicat majoritari, la Central Unica dos Trabalhadores (CUT), va organitzar fa un parell d'anys un seminari internacional amb l'objectiu, precisament, de debatre la situació i les perspectives dels arxius sindicals i del moviment obrer. En aquest seminari es va aprovar la realització d'un cens, la creació d'un departament d'arxius del món del treball dins del Conselho Nacional de Arquivos i unes recomanacions per a l'organització dels arxius de la CUT.²⁶

Els portals d'arxius sindicals

Els últims anys també han aparegut portals web d'arxius sindicals. Potser el model és l'Australian Trade Union Archives,²⁷ organitzat el 2001 pels arxius de diferents universitats australianes que, seguint el model anglosaxó, són les que custodien molts dels arxius sindicals. En aquest portal s'ofereixen materials en línia, així com informació sobre els sindicats australians que abraça des de finals del segle XIX fins als nostres dies. El portal ofereix la possibilitat de fer cerques per paraules clau o navegar per la relació dels sindicats; es tracta d'un punt d'accés únic a la documentació dels sindicats australians.

Una altra experiència interessant és la suïssa amb arbeiterbewegung.ch,²⁸ un portal que actualment agrupa vuit arxius sindicals i centres de documentació. El portal ofereix accés en alemany, francès i italià a diferents fons sindicals, descrits seguint la ISAD(G).

A Portugal, el 2001, el centre de documentació Movimento Operário e Popular do Porto va inventariar tots els arxius sindicals de la ciutat. Amb la informació recopilada va crear un portal web on es poden consultar aquests fons.²⁹

Arxius sindicals a Espanya

El primer que cal tenir en compte a l'hora de valorar la situació espanyola és la repressió que van viure els sindicats de classe, prohibits i perseguits pel franquisme. Així, «muchos documentos desaparecieron para siempre, unas veces destruidos por sus propios dueños por miedo a que si eran encontrados pudieran comprometerles (...), otras veces extraviados o abandonados en traslados y huidas apresuradas, y en no pocas ocasiones simplemente perdidos por la inexistencia de una estructura estable que se preocupara de recopilarlos, tratarlos, archivarlos y difundirlos».³⁰ També s'han assenyalat altres problemes en la

recuperació de la documentació com les escissions i «el sentido posesivo de los dirigentes y militantes y su tendencia a solapar el archivo de la organización y el suyo particular».³¹ En conseqüència, la primera feina d'aquests arxius sindicals va ser localitzar i rescatar la seva documentació. Els camins seguits per aconseguir-ho van ser semblants: crida a l'organització i a la militància, i demandes de reintegrament de documentació custodiada en altres arxius, sobretot en el cas de la UGT i la CNT, que tenen part dels seus arxius històrics entre els anomenats *papers de Salamanca*.

Els arxius històrics sindicals a Espanya, com també passa a Alemanya o Itàlia, «se encuentran encuadrados, no en la propia estructura orgánica del (...) sindicato en cuestión, sino en fundaciones culturales y de investigación patrocinadas por ellos», això es deu al «carácter histórico de buena parte de los documentos que albergan estos archivos».³² En el cas concret dels dos sindicats majoritaris, CCOO i UGT, han optat per fundacions diferents en cada comunitat autònoma, fins i tot amb característiques diverses quant a les seves atribucions i objectius. En canvi, la Confederació General del Treball (CGT) ha optat per una única fundació amb diferents seus, mentre que la Fundació d'Estudios Libertarios Anselmo Lorenzo, lligada a la CNT, té una seu central a Madrid i delegacions en diverses poblacions espanyoles i estrangeres. En termes generals, tots aquests arxius sindicals acostumen a ser petits, amb un caràcter molt especialitzat, de caire privat, però d'accés lliure per als usuaris.

El 1977, l'any que es van legalitzar els sindicats, aquests arxius es van trobar amb uns problemes similars que s'han solucionat amb el temps:

- › La falta de recursos econòmics i humans. Es tracta d'un problema que a hores d'ara continuen patint la majoria. La manca de personal és evident, a excepció de les grans fundacions amb seu a Madrid o l'arxiu de CCOO d'Andalusia.
- › La falta de formació adequada del personal, substituït per voluntarisme i becaris. En aquest camp s'ha avançat molt i actualment gairebé tots els arxius tenen personal amb formació específica en arxivística.
- › La visió historicista amb què van ser creats pels sindicats, que va tenir com a conseqüència «en primer lugar el desarrollo de clasificaciones subjetivas, temáticas o meramente cronológicas de los documentos, ignorantes por completo de los principios de procedencia y orden original (...) así como la creación con demasiada frecuencia de colecciones facticias».³³ Aquest problema s'ha resolt amb la professionalització dels arxius.
- › La falta d'instal·lacions apropiades, que han millorat però continuen lluny dels estàndards arxivístics.

- › La carència d'un sistema de gestió integral de la documentació. Aquesta és una altra de les característiques comunes d'aquests arxius, i de pràcticament tots els arxius sindicals europeus. Tant a la UGT com a CCOO s'han fet passos, però ara per ara cap dels dos sindicats no té plenament implantat un sistema de gestió integral.

Els arxius de la UGT

En el cas de la UGT³⁴ hi ha una gran fundació, la Fundació Francisco Largo Caballero (FFLC), que és la que conserva la major part de la documentació històrica del sindicat. Creada el 1978, va inaugurar cinc anys després l'Arxiu Històric de la UGT amb els fons repatriats de Tolosa.³⁵ L'arxiu ha augmentat la documentació custodiada amb el retorn d'altres fons de l'exili, la donació d'arxius personals i les transferències rebudes de la Comissió Executiva del sindicat i les diferents federacions. Cal tenir en compte que «la documentación generada antes y durante la Guerra Civil se encuentra en el Centro Documental de la Memoria Histórica de Salamanca, fondos incautados a una organización legal, titular de la misma».³⁶

Les funcions bàsiques de l'arxiu de la FFLC són «localizar, recuperar, organizar y elaborar los instrumentos de descripción necesarios para su control y consulta. Custodiar, conservar, difundir el patrimonio documental de la UGT, atender a los investigadores, regular y coordinar el proceso de transferencias desde las unidades productoras de documentación al archivo de la FFLC, en nuestro caso la producida por la CEC y las Federaciones Estatales de Industria».³⁷ Segons un acord congressual del sindicat, l'arxiu també fa les funcions d'arxiu intermedi, és a dir, gestiona les transferències i tria i avalua la documentació.

A més, hi ha altres arxius ugetistes en diferents comunitats autònomes o dependents de federacions industrials. Recentment, el sindicat socialista ha posat en marxa un portal d'arxius amb l'objectiu de facilitar la difusió i la consulta dels fons documentals.³⁸ Cal dir que, a diferència de CCOO, no hi ha cap xarxa d'arxius ugetistes, només el portal.

Xarxa d'Arxius Històrics de CCOO d'Espanya (RAHCO)³⁹

Com ens explica Javier Tébar, director de l'AHCO, «a finales de la década de los años ochenta se tomó la decisión confederal de impulsar la creación de diferentes Archivos Históricos de Comisiones Obreras quedando, en 1997, integrados en una red descentralizada orgánica y territorialmente, pero con voluntad de

integración funcional». Tenien com a objectiu «establecer una coordinación, de acuerdo con unas normas básicas y con la voluntad de adoptar unos criterios sobre funciones y planes archivísticos homogéneos. La Red, que nació como un grupo de trabajo informal, contó posteriormente con el apoyo de la Comisión Ejecutiva Confederal, a partir de la aprobación en junio de 1997 de las formas de funcionamiento de la Red de Archivos Históricos y del reglamento del patrimonio histórico documental de CC.OO».⁴⁰

La situació dels arxius de CCOO canviarà al llarg dels anys noranta. Com explica la directora de l'Arxiu Històric CCOO Andalusia: «al objetivo inicial de conservar la documentación del sindicato, se añadió el de reunir, conservar y difundir la documentación producida por las empresas, (...) fondos de sumo interés para conocer la historia de los trabajadores, la cultura del trabajo, las relaciones laborales, sus conflictos y negociaciones, la salud laboral, entre otros muchos».⁴¹ El treball de cerca i recollida de fons engegat pels arxius de la RAHCO fa que avui en dia també es guardin documents «referidos a la evolución del mundo del trabajo durante el franquismo y la transición (documentación de los órganos de representación obrera en la empresa, de despachos de abogados laboristas), a los procesos migratorios que se produjeron durante aquellos años (testimonios orales, asociacionismo de barrio), a la 'memoria democrática' de los movimientos de oposición a la dictadura».⁴² L'any 2000 es va publicar una guia de la RAHCO,⁴³ amb una petita presentació de cada arxiu de la xarxa i els fons custodiats, en aquell moment un total de 1.500 m lin. La tipologia documental és molt semblant en tots els arxius de la RAHCO, en canvi, no es pot dir el mateix del nivell de descripció arxivística. Només l'arxiu d'Andalusia i l'AHCO han iniciat aquesta descripció.

La RAHCO va començar amb uns objectius ambiciosos: identificar de manera conjunta les sèries i les tipologies documentals, normalitzar les transferències, organitzar cursos de formació, etc., però de moment s'ha mantingut més com un àmbit de debat. Aquesta xarxa seria el marc ideal per anar més enllà i passar a discutir uns criteris comuns sobre la normalització de la descripció arxivística i dels registres d'autoritats, sobre la identificació de les sèries, per crear un mateix model de quadre de classificació que permeti en un futur crear un catàleg col·lectiu dels arxius històrics de CCOO. Malgrat tot, la RAHCO és un exemple de coordinació entre arxius, com no n'hi ha gaires, que recentment han seguit altres sindicats, com els de la CGIL italiana.

Els arxius dels sindicats anarcosindicalistes

La reconstrucció de l'arxiu de la CNT va tenir lloc a mitjan anys vuitanta. L'escissió entre CNT-AIT i CNT-Congrés de València va aturar la posada en marxa d'aquest servei. Finalment, el 1989 els tribunals van reconèixer com a hereus de les sigles històriques, la CNT-AIT que, per tant, també van ser i seran els destinataris de la còpia de l'arxiu dipositat a Amsterdam i del retorn, quan es produeixi, de la documentació de Salamanca.⁴⁴ El 1987 s'havia constituït oficialment la Fundació d'Estudios Libertarios Anselmo Lorenzo, encarregada, entre altres objectius, de custodiar l'arxiu del sindicat anarcosindicalista. La primera documentació que va reunir va ser la cedida per militants. Les donacions van augmentar i actualment la fundació compta amb una biblioteca i una hemeroteca especialitzada, a més d'un arxiu fotogràfic.

L'altre sector escindit es va denominar CGT i va haver de començar el seu arxiu de zero. El 1986 havia creat la Fundació Salvador Seguí, com un centre d'estudis llibertaris, que també tenia entre els seus objectius recopilar, ordenar, conservar i divulgar la documentació referent al moviment obrer, l'anarcosindicalisme i el moviment llibertari. Es tracta d'una única fundació amb tres seus diferents a Barcelona, Madrid i València.

Arxius sindicals a Catalunya

Com en el cas espanyol, la situació dels arxius sindicals catalans ha millorat des que els sindicats van ser legalitzats. El 2002 l'entorn era precari per a la major part d'aquests arxius, així ho posava de manifest un informe encarregat per l'AMTC: «Les visites a diversos centres d'arxiu privats posen de manifest la manca de recursos de què disposen aquests centres, i l'escàs nivell de tractament arxivístic i bibliotecoeconòmic del patrimoni documental que avui custodien».⁴⁵ Actualment, almenys els dos arxius lligats a la UGT i CCOO sí que es regeixen per normes arxivístiques i tenen al capdavant professionals formats en aquest camp.

L'arxiu de la UGT de Catalunya, juntament amb una biblioteca especialitzada, forma el Centre de Documentació de la UGT de Catalunya.⁴⁶ L'arxiu està format per uns 330 m lin de documentació de tot tipus i està pendent del retorn dels papers de Salamanca, per als quals ja tenen reservat un espai. A més de la documentació pròpia, conserva documentació de fundacions impulsades per la UGT i alguna altra associació. Així mateix, el fons arxivístic també conté material audiovisual, cartells, samarretes, pins, etc. Tenen elaborat un quadre

de classificació funcional. Un terç d'aquesta documentació ja està descrita seguint la NODAC. També han posat en marxa un sistema de gestió documental administratiu que és l'encarregat d'organitzar, classificar i recuperar tota la documentació generada en l'organització, seguint un sistema de gestió integral de la documentació. A l'hora de la veritat són poques les oficines que fan transferències reglades, i menys les que ho fan correctament. Potser el principal problema és la manca de personal, només un treballador s'encarrega de tot el centre i de la dispersió dels fons, conservats en diferents dipòsits i magatzems. Actualment està en procés d'absorció per una nova fundació lligada al sindicat, La Fàbrica, una espècie de *think tank* de la UGT catalana.

L'Arxiu Històric de Comissions Obreres de Catalunya (AHCO)

A mitjan anys vuitanta la direcció del sindicat es va plantejar per primer cop la necessitat de tenir un arxiu que custodiés la documentació històrica. En un primer moment es va pensar que el Centre d'Estudis Històrics Internacionals albergués aquest arxiu històric, fins i tot es va arribar a signar un contracte de dipòsit, però finalment, després de la cessió de l'edifici de Via Laietana el 1989 —això representava disposar d'espai— i de la recollida de materials feta per a l'exposició del 25è aniversari, es va decidir que calia organitzar un arxiu històric propi. El projecte, encarregat inicialment al Centre d'Estudis i Recerca Sindical (CERES), un centre d'estudis i d'assessorament en economia, dret laboral i sociologia del treball, dependent del sindicat, va presentar-se el novembre del 1989. El 1991 es va proposar la creació d'una fundació que doni aixopluc a l'arxiu. Així es creà, l'any següent, la Fundació Arxiu Històric de la CONC, que el maig de 1995 va denominar-se Fundació Cipriano García.

Aviat s'inicia una feina de localització i recollida de material divers, sobretot fons disponibles en les estructures del sindicat i fons personals d'antics militants. També es fa una primera crida a les organitzacions del sindicat, a militants i advocats laboralistes, per aconseguir documentació.

El primer plantejament de l'AHCO, com passava en la resta d'arxius sindicals, va ser des d'una visió allunyada de l'arxivística moderna. L'objectiu era aplegar documentació de l'etapa il·legal de CCOO, del 1964 al 1977, que eren els documents que corrien més risc de desaparèixer, i crear amb tot això col·leccions factícies. En el projecte inicial es parlava de la necessitat que els arxius administratius de CCOO es coordinessin amb l'activitat de l'arxiu històric. Això, actualment, malgrat els esforços fets des de l'AHCO, encara no s'ha aconseguit.

El 1995 comença la creació d'una col·lecció de fons orals amb testimonis de sindicalistes, un tipus de col·lecció que després han creat altres arxius sindicals. Els anys següents continua la recollida de documentació, sobretot de seccions sindicals, i s'impulsa la difusió amb projectes de recerca, seminaris i exposicions. Darrerament, amb l'objectiu de la digitalització, s'ha iniciat la descripció arxivística dels fons emmagatzemats que, després del procés recent de tria i avaluació, sumen 210 m lin.

A diferència de la CNT i la UGT, el sindicat CCOO, creat el 1964, no té documentació històrica entre els papers de Salamanca. Però a CCOO i els seus militants sí que els van ser confiscats diversos documents per part de «las fuerzas de orden público de la dictadura (...) hallándose hoy en los archivos del Ministerio del Interior (archivos policiales, Gobiernos Civiles), del Ministerio de Justicia (Tribunal de Orden Público) y Ministerio de Defensa (Tribunales Militares)».⁴⁷ Per això, el maig del 2001, la Fundació Cipriano Garcia va presentar al Parlament de Catalunya una proposició no de llei sobre la transferència a l'AHCO d'una còpia del fons documental requisat a CCOO durant el règim franquista. L'última notícia que es va tenir d'aquesta iniciativa va ser el 2002, quan des de la Conselleria de Cultura es va informar que s'havia adreçat la sol·licitud a la Delegació del Govern a Catalunya perquè s'encarregués del seguiment d'aquesta resolució.

Altres arxius de sindicats majoritaris al seu sector, com la USTEC, principal sindicat entre el professorat de l'escola pública, i la Unió de Pagesos, majoritari al camp català, no disposen d'un arxiu organitzat o bé aquest arxiu és només d'ús intern.

A més d'aquests arxius, tenim els fons sindicals històrics que custodia l'ANC, com el de la Unió Sindical Obrera de Catalunya, el CADCI, la Federació Sindical Tèxtil Ràdium i petits fons de Solidaritat d'Obrers de Catalunya, la Confederació Sindical de Treballadors de Catalunya i la Coordinadora Obrera Sindical. Caldria sumar-hi la documentació de la Central Nacional-Sindicalista (CNS), que es troba majoritàriament al dipòsit de Cervera de l'arxiu de la Delegació del Govern Central a Catalunya, i alguns arxius comarcals, com l'Històric de Girona, que conserva un mínim fons del Sindicat de Treballadors del Crèdit i de les Finances de Girona.

Altres institucions que custodien documentació sindical a Catalunya són l'Ateneu Enciclopèdic Popular, el Pavelló de la República de la UB, la Biblioteca Arús i la Fundació Utopia-Joan N. García-Nieto. En la majoria de casos són col·leccions o fons personals de destacats sindicalistes o militants de l'antifranquisme.

Conclusions

El primer que hem constatat ha estat la poca reflexió que des de l'arxivística s'ha fet sobre el món dels arxius sindicals, un dèficit que encara és més acusat en el cas del nostre país.

La situació dels arxius sindicals a escala internacional, agrupats moltes vegades amb els arxius del món del treball o del moviment obrer, és molt variada: des del món anglosaxó, on la preocupació per aquesta tipologia d'arxius va començar fa temps, passant pel model alemany d'unificació dels fons documentals en una única fundació, la intervenció de l'Estat en el cas francès, fins al model plural italià o espanyol. I és que els arxius sindicals no deixen de ser un reflex de la realitat sindical de cada país, que respon a tradicions diferents, uns amb més pes de la confederació —com als països nòrdics—, d'altres amb més força per part de les diferents federacions —com en el món anglosaxó—, i d'altres amb un model més descentralitzat —com el cas italià o espanyol. Tot i que els uneix una cosa, la voluntat de caminar cap a un model arxivístic professional, d'acord amb les normes i els estàndards aprovats per l'ICA.

Els arxius sindicals espanyols es van posar en marxa amb l'arribada de la democràcia, fa més de tres dècades, i van tenir com a principal objectiu durant els seus primers anys de vida recollir tanta documentació de l'organització com fos possible, ja que la persecució de la dictadura i la clandestinitat forçada van fer que estigués molt dispersa. A poc a poc el voluntarisme inicial va donar pas a una professionalització de la tasca arxivística, bàsicament a les dues grans centrals sindicals, UGT i CCOO. Els criteris arxivístics es van anar imposant i de les col·leccions factícies originals es va passar a la confecció de quadres de fons i a l'aplicació dels principis de provenença i respecte de l'ordre originari.

Ara cal fer un nou pas endavant, un pas que ha de representar un canvi qualitatiu, l'assumpció per part dels arxius de la gestió integral de la documentació dels sindicats, per passar d'arxius històrics a capçaleres d'un sistema d'arxius de tota l'organització. En això estan embrancats tant els arxius de CCOO, com els de la UGT, que han de salvar les reticències dels òrgans directius dels sindicats. El gran repte, doncs, és fer el salt d'arxiu històric a arxiu informacional. Per fer aquest canvi és necessari tant un canvi d'òptica en la direcció de l'entitat mare, com una millora en els recursos econòmics i humans de l'arxiu.

També hem vist l'esforç fet per crear una xarxa d'arxius que englobés el sindicat de CCOO, la RAHCO, una idea original que ha permès intercanviar experiències i coordinar accions partint de la situació desigual dels diferents arxius,

tot i que, a causa de la falta de visió arxivística per part de la direcció de CCOO, no ha desenvolupat totes les seves potencialitats.

Comparats amb altres arxius sindicals del món, la posició dels espanyols no és tan dolenta com inicialment es podria pensar, encara que no comptem amb el debat i la reflexió que hi ha hagut, per exemple, a Itàlia els darrers anys.

Aquests arxius tenen ara una gran oportunitat de fer-se més visibles davant la societat, ja que darrerament la recuperació de la memòria històrica ha estat un tema recurrent. Es tracta d'una temàtica en què els arxius sindicals ja fa molts anys que treballen i en què, per tant, gaudeixen d'una bona posició per donar resposta a les demandes dels investigadors.

Notes

- 1 L'últim estat de la qüestió a escala mundial: *Labour and trade unions archives = Les archives des syndicats et mouvements ouvriers*. Munic; Nova York: K.G. Saur, 1980. 190 p. ISBN 3598212275.
- 2 Per al cas espanyol: CRUZ HERRANZ, Luis Miguel de la. *Los archivos españoles en el siglo XX: políticas archivísticas y producción bibliográfica*. Tom II, *Bibliografía de archivos españoles 1930-2000*. Madrid: ANABAD, 2006. «16. Archivos de partidos políticos y organizaciones sindicales», p. 393-403. Per al cas de la Comunitat de Madrid: MUÑOZ LÓPEZ, Pilar. «Los archivos de sindicatos y partidos políticos». *Revista de la Asociación de Archiveros de la Comunidad de Madrid: RAM*. Núm. 1 (2006). P. 164-177.
- 3 *Els arxius: l'experiència catalana*. Barcelona: Associació d'Arxivers de Catalunya, 1995. 169 p.
- 4 Així, a Suïssa: *Archives, histoire, identité du mouvement ouvrier: actes de la rencontre internationale organisée à Genève, les 7 et 8 mai 2004, par la Fondation Collège du Travail et l'Association pour l'Étude de l'Histoire du Mouvement Ouvrier (AEHMO)*. Ginebra: Collège du travail, 2006. 239 p. ISBN 9782970017127. A Itàlia: VERROCCHIO, Ariella (ed.). *Lavoratrici e lavoratori: le fonti archivistiche: atti del convegno organizzato dall'Istituto Livio Saranz assieme alla Soprintendenza archivistica per il Friuli Venezia Giulia e all'Archivio di Stato di Trieste, 5 dicembre, 2006*. Trieste: Edizioni Università di Trieste, 2009. 125 p. ISBN: 9788883032509. A Brasil el 2008: MARQUES, Antônio José; STAMPA, Inez Teresinha (org.). *O mundo dos trabalhadores e seus arquivos*. Rio de Janeiro: Arquivo Nacional; São Paulo: CUT, 2009. 261 p. ISBN 9788560207206.
- 5 Vull agrair la resposta a les meves demandes de Xavier García del Centre de Documentació de la UGT de Catalunya, d'Eloisa Baena de l'Arxiu Històric de CCOO d'Andalusia, de Filipe Caldeira del Centro de Arquivo e Documentação de la CGTP-IN, i, sobretot, la informació aportada pels meus dos companys a l'Arxiu Històric de CCOO de Catalunya, Juanma García Simal i el seu director Javier Tébar Hurtado.
- 6 *Les Archives du monde du travail: actes du XXXIIIe Congrès des archivistes français: Roubaix, 5-7 octobre 1993*. París: Archives nationales, 1995. 196 p. ISBN 2860002413.
- 7 *Projecte de guia d'arxius i fons documentals per a la història del món del treball a Catalunya, segles XIX i XX: dossier de difusió*. [Barcelona]: AMTC, [1999], p. 3.

- 8 Així, per exemple, entre els vint membres del seu *Bureau* actual no hi figura cap arxiver lligat a entitats sindicals i en canvi hi abunden els lligats a arxius empresarials o arxius nacionals, i en la darrera reunió del seu *Bureau*, celebrada el juny del 2008 a Noruega, totes les comunicacions eren referents al món empresarial. Cal destacar que, actualment, en l'àmbit espanyol només formen part d'aquesta secció l'arxivera Teresa Alzugaray, a títol personal, i l'Arxiu Històric de CCOO de Catalunya (AHCO).
- 9 El seu grup promotor estava format per l'Associació d'Arxivers de Catalunya, l'Arxiu Nacional de Catalunya, l'Arxiu Municipal de Barcelona, la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona i l'AHCO. El 2002 s'hi va afegir l'Arxiu Històric de Sabadell.
- 10 COMASÒLIVAS i FONT, Joan. «Fondos y fuentes para el estudio del sector textil en Catalunya». *Boletín de ANABAD*. Núm. 4 (oct.-des. 2008). P. 211.
- 11 *Estudio básico sobre el patrimonio documental industrial asturiano: los archivos históricos industriales y mercantiles*. Gijón: Trea, 2000. 261 p. (Biblioteconomía y administración cultural; 40). ISBN 8495178656.
- 12 Les comunicacions estan recollides a: Arch-e: *Revista Andaluza de Archivos* [en línia]. Núm.2 (20/01/2010). <http://www.juntadeandalucia.es/cultura/archivos/impe/web_es/Presentacion?id=ad452a5f-f3a8-11de-8f67-000ae4865a5f&idContArch=780fe48f-62db-11dd-92d8-31450f5b9dd5>. [Consulta: 25, juliol, 2010].
- 13 DESPLANQUE, Armelle. «En France: le Centre des archives du monde du travail, nouvelle structure de l'État». Dins: *Industria, lavoro, memoria: le fonti archivistiche dei sindacati dei lavoratori, delle associazioni imprenditoriali e delle imprese in Italia e in Europa: Torino, Villa Gualino, 7-8 novembre 1994*. Torí: Regione Piemonte, 1996. P. 68-84.
- 14 CORTÉS ALONSO, Vicenta. «Los problemas archivísticos de la documentación del movimiento obrero». Dins: *Archivos para la historia del movimiento obrero español: XV conferencia de la IALHI, 25-28 de septiembre de 1984, Madrid*. Madrid: Pablo Iglesias, 1985. P. 13.
- 15 MARTÍN NÁJERA, Aurelio. «Archivos para la historia del movimiento obrero español». Dins: *Documentos de la Primera Reunión Iberoamericana para la Recuperación y Conservación de Archivos y Documentación de los Trabajadores y los Movimientos Sociales: (Buenos Aires, 13/15 abril 1992)*. Madrid: Pablo Iglesias, 1992. P. 266.
- 16 MARTÍN NÁJERA, Aurelio; GARRIGÓS FERNÁNDEZ, Agustín (ed.). *Documentos de la Primera Reunión Iberoamericana para la Recuperación y Conservación de Archivos y Documentación de los Trabajadores y los Movimientos Sociales: Buenos Aires, 13/15 abril 1992*. Madrid: Pablo Iglesias, 1992. 591 p. ISBN 8485691679.
- 17 MUÑOZ LÓPEZ, Pilar. «Los archivos de sindicatos y partidos políticos», *art. cit*, p. 167.
- 18 *AFL-CIO Records Management Program* [en línia]. [Silver Spring]: The George Meany Memorial Archives, National Labor College, last updated on April 22, 2010. <<http://www.nlc.edu/archives/aflcio.html>>. [Consulta: 23, juliol, 2010].
- 19 *International trade union organisations: binventory of the Archive of Social Democracy and the Library of the Friedrich-Ebert-Stiftung*. 2a ed. ampliada. Bonn: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2005. 100 p. ISBN 3898924343.
- 20 Un estat de la qüestió a Itàlia a: DELLAVALLE, Claudio. «Gli archivi sindacali». Dins: *Storia d'Italia nel secolo ventesimo: strumenti e fonti*. Roma: Ministero per i beni e le attività culturali, Dipartimento per i beni archivistici e librari, Direzione generale per gli archivi, 2006, vol. 3.
- 21 CORRIDORI, Teresa; CAMERINI, Ivo; UNGARO, Paolo. «Archivi storici nazionali di Cgil, Cisl e Uil». Dins *Industria, lavoro, memoria: le fonti archivistiche dei sindacati dei lavoratori, delle associazioni imprenditoriali e delle imprese in Italia e in Europa: Torino, Villa Gualino, 7-8 novembre 1994*. Torí: Regione Piemonte, 1996. P. 275. Sobre els arxius de la CISL es pot consultar: CARERA, Aldo. «Archivi e cultura archivistica: la prospettiva della CISL». Dins VERROCCIO, Ariella (ed.). *Lavoratrici e lavoratori: le fonti archivistiche: atti del convegno organizzato dall'Istituto Livio Saranz assieme alla Soprintendenza archivistica per il Friuli Venezia Giulia e*

- all'Archivio di Stato di Trieste, 5 dicembre, 2006*. Trieste: Edizioni Università di Trieste, 2009. P. 49-59.
- 22 CORRIDORI, Teresa (coord.). *Inventario dell'Archivio storico (1944-1957): Confederazione generale italiana del lavoro*. Roma: Ministero per i beni e le attività culturali, Direzione generale per gli archivi, 2002. 2 v. (Pubblicazioni degli archivi di Stato. Strumenti; 152). ISBN 8871252330 i CORRIDORI, Teresa; Venditti, Gianni (ed.). *Inventario dell'Archivio storico (1958-1969): Confederazione generale italiana del lavoro*. Roma: Ministero per i beni e le attività culturali, Direzione generale per gli archivi, 2009. 2 v. (Pubblicazioni degli archivi di Stato. Strumenti; 180). ISBN 9788871252957.
- 23 COLAROSSO, Bruna; CORRIDORI, Teresa (ed.). *La memoria del sindacato: guida agli archivi della CGIL*. Roma: Editrice sindacale italiana, 1981. 316 p.
- 24 *Storia del lavoro: un patrimonio comune: il sistema degli archivi storici, biblioteche e centri documentazione della CGIL, Roma, CGIL nazionale, 2 e 3 luglio 2009*. Roma: Edit Coop, 2009. 72 p.
- 25 CALDEIRA, Filipe. «O Centro de Arquivo e Documentação da Confederação Geral dos Trabalhadores Portugueses - Intersindical Nacional (CGTP-IN)». Dins: MARQUES, António José; STAMPA, Inez Teresinha (org.). *O mundo dos trabalhadores e seus arquivos*. Rio de Janeiro: Arquivo Nacional ; São Paulo: CUT, 2009. P. 161-170.
- 26 MARQUES, António José; STAMPA, Inez Teresinha (org.). *O mundo dos trabalhadores e seus arquivos*. *Op. cit.*
- 27 ATUA [en línia]: *Australian Trade Union Archives*. [Melbourne]: University of Melbourne, cop. 2002. <<http://www.atua.org.au/atua.htm>>. [Consulta: 12, juliol, 2010].
- 28 *Arbeiterbewegung.ch* [en línia] = *mouvementouvrier.ch* = *movimentooperaio.ch*. Zuric: Schweizerischen Sozialarchivs, letzte Änderung 08.01.2010. <<http://www.arbeiterbewegung.ch/>>. [Consulta: 25, juliol, 2010].
- 29 *Os arquivos das organizações dos trabalhadores para preservar e divulgar a memória do Porto*. Porto: Universidade Popular do Porto, cop. 2002. <<http://www.cdi.upp.pt/cgi-bin/mostraalpha.py>>. [Consulta: 23, juliol, 2010].
- 30 MARTÍN NÁJERA, Aurelio. «Archivos para la historia del movimiento obrero español». *Art. cit.*, p. 268.
- 31 MARTÍN NÁJERA, Aurelio. «Los archivos del movimiento obrero español». Dins *Archivos para la historia del movimiento obrero español: XV conferencia de la IALHI, 25-28 de septiembre de 1984, Madrid*. Madrid: Pablo Iglesias, 1985. P. 6.
- 32 MUÑOZ LÓPEZ, Pilar. «Los archivos de sindicatos y partidos políticos».l *Art. cit.*, p. 166.
- 33 *Ídem*, p. 167.
- 34 RODRÍGUEZ SALVANÉS, Jesús. «Los archivos sindicales: el Archivo de la Unión General de Trabajadores [en línia]». *Arch-e: revista andaluza de archivos*. Núm. 2 (gener 2010). P. 2-12. <http://www.juntadeandalucia.es/cultura/archivos/impe/web_es/detalleArticulo?id=757ea489-f3a9-11de-8f67-000ae4865a5f&idContArch=780fe48f-62db-11dd-92d8-31450f5b9dd5>. [Consulta: 27, juliol, 2010].
- 35 RAMOS, Ester; Rodríguez, Jesús. *Archivo de la Unión General de Trabajadores de España en el exilio (1944-1976)*. Madrid: Fundación Largo Caballero: Ministerio de Cultura, 1995. 445 p. (Guía de fuentes; 3). ISBN 8486716101.
- 36 RODRÍGUEZ SALVANÉS, Jesús. «Los archivos sindicales... ». *Op. cit.*, p. 4.
- 37 *Ídem.*, p. 4-5.
- 38 *Archivos de la Unión General de Trabajadores* [en línia]. [Madrid]: Unión General de Trabajadores. <<http://archivos.ugt.es/>>. [Consulta: 10, juliol, 2010]. Formen part d'aquest portal: Fundació AGFITEL (Construcció), Fundació Asturias (Astúries), Fundació Bernardo Aladrén (Aragó), Fundació Cultura y Trabajo (Extremadura), Fundació La Fàbrica (Catalunya), Fundació

Fernando de los Ríos, Fundació Juan de los Toyos (País Basc), Fundació Juan José Gorricho (Navarra), Fundació Luis Tilve (Galícia), Fundació para el Desarrollo de los Pueblos de Andalucía (Andalusia), Fundació Pascual Tomás (País Valencià), Fundació Progreso y Cultura (Comunitat de Madrid), Fundació Riojana de Estudios Sociales (La Rioja) i Fundació 27 de Marzo (Castella i Lleó).

- 39 *Actualment formen part de la RAHCO l'Archivo de Historia del Trabajo (Fundació 1º de Mayo); Archivo Histórico de CC.OO. de Andalucía (Fundació de Estudios Sindicales); Archivo Histórico de CC.OO. de Asturias (Fundació Muñoz Zapico); Archivo Histórico do Sindicato Nacional de CC.OO. de Galicia (Fundació 10 de Marzo); AHCO (FCG); Arxiu Històric Sindical «José Luis Borbolla» de CCOO del País Valencià (Fundació d'Estudis i Iniciatives Sociolaborals), Centro de Documentació de la José Unanue Fundazioa i, l'últim a incorporar-se el 2006, l'Archivo del Movimiento Obrero Extremeño (Fundació Cultura y Estudios).*
- 40 TÉBAR HURTADO, Javier. «La red de archivos históricos de CC.OO. de España [en línia]: los archivos como patrimonio y como instrumento de gestión documental». *Arch-e: revista andaluza de archivos*. Núm. 2 (gener 2010). P. 16. <http://www.juntadeandalucia.es/cultura/archivos/impe/web_es/detalleArticulo?id=08118ea0-fc38-11de-8f67-000ae4865a5f&idContArch=780fe48f-62db-11dd-92d8-31450f5b9dd5>. [Consulta: 05, juliol, 2010].
- 41 BAENA LUQUE, Eloisa. «Los archivos del mundo del trabajo, un patrimonio común [en línia] ». *Arch-e: revista andaluza de archivos*. Núm. 2 (gener 2010). <http://www.juntadeandalucia.es/cultura/archivos/impe/web_es/detalleArticulo?id=05b49c09-0502-11df-8f67-000ae4865a5f&idContArch=780fe48f-62db-11dd-92d8-31450f5b9dd5> [Consulta: 24, juliol, 2010].
- 42 *Ídem*, p. 18.
- 43 *Guía de la Red de Archivos Históricos de Comisiones Obreras: Sevilla, septiembre de 2000*. Sevilla: Confederación Sindical de Comisiones Obreras: Fundación El Monte, 2000. 61 p.
- 44 CRUANYES, Josep. «Los archivos de Salamanca: historia de un botín de guerra y una expropiación con finalidades represivas [en línia] ». *Butlletí de la Fundació d'Estudis Llibertaris i Anarcosindicalistes*. Núm. 9 (febrer 2004). <http://www.nodo50.org/fella/pub/b09/b09_salamanca.php> [Consulta: 23, juliol, 2010].
- 45 CARRILLO MORALES, Susana. *Informe balanç del projecte AMTC*, 22 de gener de 2003, p. 5. (AHCO).
- 46 *Centre de Documentació UGT de Catalunya* [en línia]. [Barcelona]: Centre de documentació de la UGT de Catalunya, cop. 2010. <<http://www.centredocumentaciougt.org/>>. [Consulta: 25, juliol, 2010].
- 47 TÉBAR HURTADO, Javier. «La red de archivos históricos de CC.OO. de España...», *art. cit.*, p. 15.

RESUM

L'article fa l'anàlisi i la descripció del panorama dels arxius sindicals. Uns arxius que habitualment han estat agrupats amb els del món del treball o amb els del moviment obrer. S'exposa la situació actual i la diversitat de models que hi ha depenent de les diferents tradicions sindicals i arxivístiques. Finalment, es fa una aproximació a la realitat dels arxius sindicals espanyols i catalans, especialment als arxius de CCOO i la UGT, la reconstrucció, els esforços per recollir fons documentals i la progressiva professionalització, més un balanç de la situació actual.

RESUMEN

El artículo analiza y describe el panorama de los archivos sindicales, unos archivos que habitualmente han sido agrupados con los del mundo del trabajo o con los del movimiento obrero. Se expone la situación actual y la diversidad de modelos que existe dependiendo de las diferentes tradiciones sindicales y archivísticas. Finalmente, se traza una aproximación a la realidad de los archivos sindicales españoles y catalanes, especialmente a los archivos de CC.OO. y la UGT, la reconstrucción, los esfuerzos para reunir fondos documentales y la progresiva profesionalización, junto con un balance de la situación actual.

ABSTRACT

This article analyses and describes the present outlook of trade union archives, archives that habitually have been grouped with those of the world of work or of the worker's movement. The current situation is revealed, along with the variety of models that exist, depending on the different union and archival traditions. Finally, an analysis is made of the reality of Spanish and Catalan union archives, especially those of the CCOO and the UGT, which touches upon reconstruction, efforts to compile archival collections and the gradual professionalisation of the process, as well as an overview of the current situation.

RÉSUMÉ

L'article analyse et décrit le panorama des archives syndicales. Des archives qui, habituellement, ont été regroupées avec celles du monde du travail ou du monde ouvrier. L'auteur expose la situation actuelle ainsi que la diversité des modèles existants selon les différentes traditions syndicales et archivistiques. Ensuite, dans son approche à la réalité des archives syndicales espagnoles et catalanes, et en particulier à celles de CCOO et de l'UGT, il traite différentes questions telles que la reconstruction des archives, les efforts déployés pour collecter les fonds documentaires ainsi que la professionnalisation progressive et dresse un bilan de la situation actuelle.